

3. Bygninger og anlegg

3.3 Overflatebehandling: Fjerning av lav og mose på stein

På stein, tegl og andre eksponerte materialer etableres det ofte kolonier av lav eller mose. Hovedsakelig er problemet av kosmetisk karakter, men organismene kan forsinke uttørring, slik at det blir grobunn for andre skadeorganismer, f.eks. sopp.

Den vedlikeholdsmetoden som er beskrevet her har ingen forebyggende effekt. Det har forøvrig heller ingen andre, men som regel tar det lang tid (mer enn 15-20 år) før tilgroing av lav og mose på ny vil virke skjemmende.

Dette informasjonsblad er utarbeidet av Mycoteam as, konsulenter i sopp- og insektspørsmål, på oppdrag av Riksantikvaren. Mycoteam as. Tlf. 22 96 56 77.

Utgitt oktober 1991.

Nytt opplag 2008.

Trykk: DMT kommunikasjon AS

Bruk alltid gummihansker, briller og annet nødvendig verneutstyr når du arbeider med giftige kjemikalier.

Fjerning av lav og mose på stein

Lav og mose vokser i de aller fleste tilfeller kun på overflaten av materialene. Arbeidet med å fjerne belegget kan av den grunn som oftest utføres mekanisk. Enkelte arter er løst festet til underlaget, mens andre vokser slik at de sitter svært fast. Derfor er det forskjell på hvor vanskelig arbeidet med fjerningen blir fra det ene tilfellet til det andre. For at det skal bli enklere å løse på lav/mose, kan området med fordel fuktet opp et par timer før behandlingen. Hvis vannet tilsettes oppvaskmiddel eller et annet stoff (f. eks. skyllemiddel) som senker overflatespenningen, blir oppfuktingen mer effektiv og det etterfølgende arbeidet lettere. I tillegg til det rent mekaniske arbeidet er det en fordel, men som regel ikke nødvendig, å benytte et desinfiserende middel (klorin, kraftvask eller lignende produkt som fåes i fargehandelen). Spesialmidler som "Mosedreper" kan være effektive, men det advares mot at det kan skje kjemiske reaksjoner mot enkelte underlag. Slike

reaksjoner vil ofte ikke vise seg før etter noen tid. I alle tilfelle bør det brukes svake konsentrasjoner. Uansett hvilke kjemikalier som eventuelt benyttes, minner vi om nødvendigheten av å bruke gummihansker eller annet verneutstyr ved arbeidet, (se informasjonen for det enkelte preparatet).

Tilgroing med lav og mose kan ofte skyldes vegetasjon - trær og busker - som finnes i nærheten. Det er to årsaker til dette. Trær holder på fuktigheten, hovedsakelig ved den skyggen de gir, og de utskiller næringsstoffer som lav og mose lett kan benytte seg av, f.eks. ved bladlusangrep og blomstring. I tillegg til å fjerne lav- eller mosebelegget bør en derfor vurdere om noe kan gjøres i omgivelsene for å unngå eller forsinke ny vekst.

Ettersom problemet med lav- og mosevekst som oftest er av kosmetisk karakter, bør en imidlertid ikke uten videre fjerne store, vakre trær for å bli kvitt problemet. Det kan eventuelt være tilstrekkelig å ta bort en enkelt overhengende gren.

Behandling

1. Fukt opp området med vann, gjerne tilsatt oppvaskmiddel eller lignende. Vent et par timer.
2. Foreta en mekanisk fjerning av belegget med en stiv børste, eventuelt forsiktig bruk av sparkel/stålbørste eller lignende. Vurder bruk av redskap i forhold til type belegg og underlag!
3. Vask det bearbejdede området med et desinfiserende middel og skylt godt etterpå.
4. Vurder eventuell fjerning av vegetasjon i nærheten.

RIKSANTIKVARENS INFORMASJON OM KULTURMINNER

Riksantikvaren, Dronningens gt. 13, Postboks 8196 Dep. 0034 Oslo

Tlf. 22 94 04 00. Telefax 22 94 04 04.

e-post: riksantikvaren@ra.no. Internett: www.riksantikvaren.no